

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jaromíra Jirsy a soudců Josefa Fialy a Jana Filipa (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatelů 1. **MUDr. Davida Ratha**, 2. **volební strany ZDRAVÁ HOSTIVICE**, za kterou jedná Mgr. Jana Volfová, volební zmocněnkyně, a 3. **MUDr. Evy Rathové**, všech právně zastoupených Mgr. Oldřichem Nejdlem, advokátem, sídlem Valentinská 56/11, Praha 1 – Staré Město, proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. října 2018 č. j. 54 A 118/2018-50, spojené s návrhem na zrušení § 90 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, vyjádřeného slovy „o návrhu na neplatnost voleb nebo na neplatnost hlasování“ a „V řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta jsou účastníky navrhovatel, příslušný volební orgán a ten, jehož volba byla napadena.“ a § 90 odst. 3 téhož zákona, za účasti **Krajského soudu v Praze**, jako účastníka řízení, a **Městského úřadu Hostivice**, sídlem Husovo náměstí 13, Hostivice, zastoupeného JUDr. Mojmírem Ježkem, Ph.D., advokátem, sídlem Betlémské nám. 351/6, Praha 1 – Staré Město, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Ústavní stížnost se v části podané 3. stěžovatelkou odmítá.

II. Návrh na zrušení usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. října 2018 č. j. 54 A 118/2018-50 se zamítá.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Stěžovatelé se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) domáhají zrušení shora uvedeného soudního rozhodnutí, neboť mají za to, že jim došlo k porušení jejich práv na soudní ochranu, resp. na spravedlivý proces [podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a podle čl. 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“)], a to zejména práva, aby jejich věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jejich přítomnosti, a aby se mohli vyjádřit ke všem prováděným důkazům (podle čl. 38 odst. 2 Listiny a podle čl. 96 odst. 2 Ústavy), práva nebýt odňat svému zákonnému soudci (podle čl. 38 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy) a práva podílet se na správě veřejných věcí svobodnou volbou svých zástupců, s tím, že volební právo je

všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním [podle čl. 102 odst. 1 Ústavy, čl. 21 odst. 1 a 3 Listiny, čl. 3 Dodatkového protokolu k Úmluvě a čl. 25 písm. a) Paktu]. Dále podle stěžovatelů došlo k porušení práv 1. stěžovatele a 2. stěžovatelky na přístup k voleným a jiným veřejným funkcím za rovných podmínek [podle čl. 102 odst. 1 Ústavy, čl. 21 odst. 4 Listiny, čl. 3 Dodatkového protokolu k Úmluvě a čl. 25 písm. b) Paktu], ve spojení s porušením ústavních zásad, že státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví (podle čl. 2 odst. 2 Listiny a čl. 2 odst. 3 Ústavy), že meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny pouze zákonem (podle čl. 4 odst. 2 Listiny), že zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti (podle čl. 22 Listiny), že soudce je při rozhodování vázán zákonem (podle čl. 95 odst. 1 Ústavy) a že stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona a jen způsobem stanoveným zákonem (podle čl. 101 odst. 4 Ústavy).

2. Stěžovatelé podle § 39 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), navrhují přednostní projednání této ústavní stížnosti jako naléhavé a podle § 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu odložení vykonatelnosti napadeného soudního rozhodnutí.

3. Stěžovatelé svou ústavní stížnost spojili podle § 74 zákona o Ústavním soudu s návrhem na zrušení částí ustanovení § 90 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), vyjádřených slovy „*o návrhu na neplatnost voleb nebo na neplatnost hlasování*“ a „*V řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta jsou účastníky navrhovatel, příslušný volební orgán a ten, jehož volba byla napadena.*“ a § 90 odst. 3 s. ř. s.

4. Z ústavní stížnosti, jakož i z napadeného rozhodnutí, vyžádaných soudních spisů a kompletní volební dokumentace se podává, že Krajský soud v Praze (dále jen „krajský soud“) napadeným usnesením spojil věci vedené pod sp. zn. 54 A 118/2018, 43 A 125/2018, 43 A 129/2018 a 43 A 136/2018 pod sp. zn. 54 A 118/2018 (výrok I). Výrokem II rozhodl o tom, že volba kandidáta volební strany č. 7 ZDRAVÁ HOSTIVICE (tj. 2. stěžovatelky) s pořadovým číslem na hlasovacím lístku této volební strany 1 MUDr. Davida Ratha (tj. 1. stěžovatele) zastupitelem města Hostivice ve volbách konaných ve dnech 5. a 6. 10. 2018 je neplatná. V návaznosti na to rozhodl, že řádně zvoleným zastupitelem města Hostivice v těchto volbách je kandidát volební strany č. 3 Středočeši2012.cz s pořadovým číslem na hlasovacím lístku této volební strany 6 Ing. Petr Lovíšek (výrok III) a že náhradníky kandidátů volební strany č. 3 Středočeši2012.cz zvolených členy zastupitelstva města Hostivice ve volbách konaných ve dnech 5. a 6. 10. 2018 jsou postupně kandidáti v pořadí na hlasovacím lístku 7 až 17 (výrok IV).

5. Krajský soud v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že klíčová právní otázka se týká nesplnění podmínek volitelnosti některých kandidátů 2. stěžovatelky (tj. volební strany ZDRAVÁ HOSTIVICE), kteří, jak bylo zjištěno, neměli v první den voleb trvalý pobyt na území města Hostivice. Pro posouzení věci tak bylo podle krajského soudu rozhodující, zda lze při zjišťování výsledku voleb přihlížet k hlasům odevzdaným pro takové kandidáty. Zde poznamenal, že touto právní otázkou se již zabýval v řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti volby kandidáta ve volbách do Zastupitelstva obce

Trnová (okres Praha-západ) v usnesení ze dne 25. 10. 2018 č. j. 43 A 119/2018-53, od jehož závěrů se nehodlá neodchýlit. V nyní posuzované věci 2. stěžovatelka, která byla navržena politickou stranou Česká Suverenita, neodvolala kandidaturu osmi kandidátů, kteří v době mezi registrací kandidátní listiny a dnem voleb v rozporu se svým prohlášením neodstranili překážku bránící jim ve výkonu volebního práva, tj. neprovedli ohlášení změny trvalého bydliště na území města Hostivice, ani se své kandidatury nevzdali. V postupu volebních orgánů tak krajský soud neshledal žádné pochybení, neboť využití institutu odvolání kandidatury a vzdání se kandidatury bylo výlučně v dispozici 2. stěžovatelky a jednotlivých kandidátů této volební strany, kteří však těchto procesních možností nevyužili. Tím však volební strana ani uvedení kandidáti neporušili žádnou povinnost výslovně stanovenou zákonem č. 491/2001 Sb., ze dne 6. prosince 2001 o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o volbách do zastupitelstev obcí“).

6. Dále krajský soud v napadeném usnesení poukázal na skutečnost, že k otázce, jak má být při zjišťování výsledků voleb naloženo s hlasy získanými kandidáty, kteří ke dni voleb nespĺňovali podmínky volitelnosti, se v judikatuře krajských soudů vyvinuly dvě linie. Podle první linie, která vychází z analogické aplikace § 24 odst. 5 zákona o volbách do zastupitelstev obcí, nelze k hlasům odevzdaným pro kandidáta, který nespĺňuje podmínky volitelnosti, přihlídnout a současně je třeba o tohoto kandidáta snížit počet kandidátů příslušné volební strany (usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 11. 2006 č. j. 22 Ca 411/2006-19, Krajského soudu v Plzni ze dne 16. 11. 2010 č. j. 57 A 95/2010-87 a Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2014 č. j. 66 A 13/2014-40). Druhá linie vychází z toho, že k hlasům odevzdaným pro kandidáta, jenž nespĺňuje podmínky volitelnosti, je třeba přihlídnout, jako by šlo o kandidáta spĺňujícího podmínky volitelnosti. Takový kandidát pouze nemůže nabýt mandát, a v případě, že by jej měl nabýt, se postupuje podle § 55 a 56 zákona o volbách do zastupitelstev obcí (usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 11. 2006 č. j. 15 Ca 238/2006-19 a ze dne 10. 11. 2014 č. j. 40 A 18/2014-39). Tato rozpolcená judikatura doposud nebyla sjednocena stanoviskem Nejvyššího správního soudu ani nálezem Ústavního soudu. Za „sjednocující“ rozhodnutí nelze považovat usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2015 sp. zn. III. ÚS 99/15, jímž byla odmítnuta ústavní stížnost proti poslední uvedenému usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem. Je tomu tak nejen proto, že tímto usnesením byla ústavní stížnost odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost (nikoliv tedy meritorně posouzena), ale též proto, že úmyslem Ústavního soudu nebylo judikaturu krajských soudů sjednotit, ačkoliv si byl výše popsaného rozporu vědom. Z odůvodnění usnesení plyne, že se Ústavní soud omezil toliko na posouzení toho, zda lze závěr krajského soudu přijmout jako ústavně konformní, čemuž přisvědčil, což ovšem neznamená, že právní názor reprezentovaný první judikaturní linií ústavně souladný není. Krajský soud se v nyní posuzované věci přiklonil k závěrům první výše prezentované judikaturní linie a shledal, že nedostatek volitelnosti některého z kandidátů volební strany má být sankcionován tak, že se nepřihlídnou k hlasům odevzdaným tomuto kandidátovi a počet kandidátů dané volební strany se pro účely rozdělování mandátů sníží o tohoto kandidáta (srov. body 24 až 30 napadeného usnesení), a uzavřel, že při zjišťování výsledků voleb nelze přihlížet k osmi ze sedmnácti kandidátů 2. stěžovatelky, kteří ke dni konání voleb neměli na území města Hostivice hlášený trvalý pobyt, ani k hlasům, které byly pro tyto kandidáty odevzdány. Tuto kandidátní listinu je tedy třeba považovat podle krajského soudu pouze za devítičlennou, nikoliv sedmnáctičlennou. Na základě tohoto právního názoru krajský soud přistoupil k přepočítání hlasů odevzdaných ve všech pěti volebních okrscích volebního obvodu

Hostivice, aby byl nově zjištěn správný počet hlasů odevzdaných pro jednotlivé volební strany a jejich kandidáty. Po přepočítání hlasů a seřazení podílů podle jejich velikosti tak zjistil, že 2. stěžovatelce nepřipadl žádný mandát. Naopak o jeden mandát navíc oproti vyhlášeným výsledkům voleb připadl volební straně č. 3 Středočeši2012.cz. Volební strany H0me – Hostivice město a Středočeši2012.cz tak po přepočtení hlasů získali po 6 mandátech, volební strana Hostivice 2006 dva mandáty a volební strany Občanská demokratická strana, ANO 2011 a TOP 09 a nezávislí po jednom mandátu. Oproti původně vyhlášeným výsledkům voleb došlo ke změně v přidělení 15., 16. a 17. mandátu, přičemž 15. a 16. mandát připadl kandidátům, jimž měl původně podle vyhlášených výsledků voleb připadnout 16. a 17. mandát, a 17. mandát byl nově přidělen volební straně č. 3 Středočeši2012.cz. Je tedy zřejmé, že porušení zákona o volbách do zastupitelstev obcí hrubě ovlivnilo výsledek volby kandidáta.

II.

Argumentace stěžovatelů

7. Stěžovatelé ve velmi obsáhlé ústavní stížnosti vymezují následující důvody pro závěr o porušení jejich ústavně zaručených práv a svobod.

8. Za první (důvod č. 1) stěžovatelé uvádí k podjatosti členů senátu krajského soudu a vyloučení člena senátu Mgr. Ing. Petra Šuránka pro jeho údajnou podjatost z důvodu, že navrhovatelka v řízení před krajským soudem (PhDr. Jitka Gabašová) je partnerkou bratra jeho manželky, protože byl uvedený soudce 15. 10. 2018 opatřením místopředsedkyně krajského soudu nahrazen jiným soudcem, to, že o těchto skutečnostech nebyli stěžovatelé vyrozuměni a nebyla jim dána možnost se k nim vyjádřit. Z hlediska objektivního testu nestrannosti u veřejnosti („inteligentního laika mimo justiční praxi“) pak zákonitě vznikají důvodné obavy o nestrannost soudcových kolegů z téhož senátu. Přitom právě v takových veřejnostech značně sledovaných věcech je třeba klást důraz na zachování objektivního zdání nestrannosti soudu. Pokud ve věci rozhodli soudci, které z hlediska objektivního testu nestrannosti nelze považovat za nestranné, došlo k porušení práva stěžovatelů na zákonného soudce.

9. Za druhé (důvod č. 2) stěžovatelé tvrdí, že došlo k závažným procesním pochybením v řízení před krajským soudem, a to zejména tím, že krajský soud jednal jako s účastníkem řízení pouze s 1. stěžovatelem jako kandidátem, nikoli s 2. stěžovatelkou jako volební stranou, a ani s 3. stěžovatelkou jako voličkou. Druhá stěžovatelka ani 3. stěžovatelka nebyly soudem vůbec informovány o tom, že výsledek voleb byl zpochybněn žalobou a že mají možnost v soudním řízení realizovat svá procesní práva. První stěžovatel byl sice vyrozuměn o zahájení řízení, a byla mu dána možnost vyjádřit se k podaným žalobám, nebyl však jako právní laik řádně poučen o všech svých procesních právech a neměl příležitost seznámit se se všemi podklady, z nichž krajský soud při svém rozhodování vycházel [podklady byly do spisu kontinuálně doplňovány až do rozhodnutí ve věci, přičemž 1. stěžovatel nebyl se sumou všech rozhodných dokumentů seznámen například způsobem analogickým postupu podle § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“)]. Stěžovatelé zejména nebyli informováni o skutečnostech ani o důkazech, z nichž krajský soud zřejmě dovedl absenci „úzkého vztahu“ či „faktického pouta“ některých kandidátů volebního uskupení ZDRAVÁ HOSTIVICE s městem Hostivice. První stěžovatel ani 2. stěžovatelka nebyli informováni o tom, že krajský soud odstranil

zapečetění odevzdaných hlasovacích lístků a provádí jejich opakovaný přepočítání. Na rozdíl od postupu předvídaného v § 17 odst. 2 zákona o volbách do zastupitelstev obcí, tak byla zejména 2. stěžovatelce upřena možnost vyslat své zástupce, kteří by měli možnost se sčítání hlasů osobně účastnit a dohlížet na jeho řádný průběh (posuzování platnosti sporných hlasovacích lístků, matematické chyby ve sčítání odevzdaných hlasů, ztrátu či záměnu odevzdaných hlasovacích lístků apod.) a zkontrolovat neporušenost pečeti před jejich porušením (srov. § 37 odst. 1 a 2 zákona o volbách do zastupitelstev obcí). Volební dokumentace navíc v současné době již není součástí soudního spisu a stěžovatelé tak nemají reálnou možnost sami ověřit správnost výsledků sčítání odevzdaných hlasů ani *ex post*. Stěžovatelé byli faktickým postupem soudu (opakovaným přepočítáním hlasů v rámci řízení o neplatnosti volby kandidáta namísto vyslovení neplatnosti voleb či hlasování a jejich následným opakováním) zbaveni možnosti brojit proti takto zjištěným volebním výsledkům žalobou či jiným opravným prostředkem. S ohledem na absenci práv podle § 17 odst. 2 zákona o volbách do zastupitelstev obcí, pak zejména 2. stěžovatelce bylo znemožněno, aby případné nesrovnalosti při sčítání hlasů měla vůbec možnost detekovat. Krajský soud nenařídil ve věci jednání, ačkoli to zákon umožňoval, a nad rámec správního spisu si opatřoval další důkazy nezbytné pro rozhodnutí, které bylo nutné provést. Za dokazování v materiálním smyslu je třeba považovat i opakované přepočítávání odevzdaných hlasů a „vytváření“ volebních výsledků a dát účastníkům možnost se k nim vyjádřit (srov. čl. 38 odst. 2 Listiny, který nepřipouští v tomto ohledu žádnou výjimku). Ústavněprávní konsekvence postupu podle § 90 odst. 3 s. ř. s. nebyly v rozporu s usnesením Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2016 sp. zn. Pl. ÚS 26/14 krajským soudem nijak reflektovány. První stěžovatel ani další zainteresované subjekty nebyli v řízení vyslechnuti v pozici svědka (*a contrario* standardního postupu v případě zpochybnění „faktického pouta“ mezi kandidátem či voličem a volebním obvodem), přičemž si soud ani od kandidátů, jejichž kandidatura byla zpochybněna, nevyžádal žádné jejich stanovisko k věci (místo trvalého pobytu vs. reálné bydliště, jejich skutečný vztah k městu Hostivice – „faktické pouto“ apod.) a rozhodné skutečnosti neověřoval ani žádnými dalšími dostupnými důkazními prostředky (výpisy z katastru nemovitostí, výpovědi dalších svědků, údaje o místě výkonu zaměstnání apod.). Lze tedy shrnout, že postupem krajského soudu, který nenařídil k projednání věci veřejné ústní jednání, nedal stěžovatelům možnost participovat na provedeném dokazování a vyjádřit se k provedeným důkazům, o něž opřel své rozhodnutí, a 2. a 3. stěžovatelce nedal možnost nijak vyjádřit jejich stanovisko k meritu věci, čímž byla porušena práva stěžovatelů zaručená čl. 96 odst. 2 Ústavy a čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

10. Za třetí (důvod č. 3) stěžovatelé tvrdí, že v důsledku přijetí právních závěrů krajského soudu, které jsou konkrétním projevem existence dlouhodobě neřešeného judikатурního rozkolu v rozhodovací praxi správních soudů, představujícího porušení principu právní jistoty, rovnosti před zákonem a předvídatelnosti práva jako základních charakteristik právního státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy, došlo k dalšímu neoprávněnému zásahu do ústavně zaručených práv stěžovatelů, jelikož principům právního státu odporuje stav, kdy je v zásadě pouze na libovolné (případně i svévolné) úvaze konkrétních soudců, ke které „judikатурní linii“ se přikloní, přičemž jejich rozhodnutí nelze zpochybnit cestou opravných prostředků. Rozkol judikatury při výkladu volebních zákonů představuje též porušení práv stěžovatelů na rovnost před zákonem a zejména práva 1. stěžovatele, resp. též 2. stěžovatelky, na přístup k voleným a jiným veřejným funkcím za rovných podmínek (čl. 21 odst. 4 Listiny). Stěžovatelé následně obsáhle odůvodňují, proč jsou právní závěry přijaté krajským soudem v nyní přezkoumávané věci v rozporu s jejich

ústavně garantovanými právy, když zejména zdůrazňují, že bez zákonného oprávnění při přepočítání odevzdaných hlasů a vytváření nových volebních výsledků nepřihlížel krajský soud k některým platným kandidátům a platně odevzdaným hlasům ve prospěch 2. stěžovatelky a v některých případech dokonce započítal tyto hlasy jiným kandidujícím subjektům (překročení kompetence soudu). Stěžovatelé konstatují, že přímým důsledkem rozhodnutí krajského soudu je v rozporu se zásadou rovnosti volebního práva zbavení až tisíce voličů jejich aktivního volebního práva (zneplatnění cca tisíce hlasů odevzdaných pro 2. stěžovatelku), zbavení 1. stěžovatele a 2. stěžovatelky možnosti vykonávat mandát, který získali v řádných demokratických volbách, a naproti tomu přidělení mandátu volební straně a kandidátovi, kteří tento mandát na základě projevené vůle voličů neměli obdržet, a namítají, že krajský soud nerespektoval zásadu minimalizace zásahů do projevené vůle voličů, a svým aktivistickým přístupem naopak projevenou vůli voličů nerespektoval a vyhlásil volební výsledky, které projevené vůli voličů odporují, pročež se domáhají zrušení napadeného usnesení.

11. Návrh na zrušení předmětných částí § 90 odst. 2 s. ř. s. a § 90 odst. 3 s. ř. s. (viz sub 3) odůvodňují stěžovatelé tím, že protiústavně zkracují práva osob, které mohou být rozhodnutím volebního soudu přímo dotčeny. Jsou-li volby do zastupitelstev obcí založeny na zásadách poměrného zastoupení, je podle stěžovatelů ústavně nepřijatelné, aby volební strana, která může být v důsledku rozhodnutí soudu potenciálně zbavena svého zastoupení v zastupitelstvu obce ve prospěch jiné volební strany (jak se stalo i v tomto případě), neměla v řízení před krajským soudem žádná procesní oprávnění, zatímco ostatní volební strany mohou podáním návrhu na neplatnost volby jejího kandidáta dosáhnout postavení účastníka řízení. Ustanovení § 90 odst. 3 s. ř. s. pak nepřijatelně zbavuje účastníky řízení zejména jejich ústavně zaručeného práva participovat na prováděném dokazování (včetně účasti na přepočítávání odevzdaných hlasů a zjišťování „správných“ volebních výsledků) a vyjádřit se před vydáním rozhodnutí k výsledkům provedeného dokazování, uplatňovat v reakci na zajištěné a provedené důkazy vlastní skutková tvrzení a k nim navrhnout důkazy, právně argumentovat, a též dalších procesních práv.

12. V průběhu řízení stěžovatelé zaslali Ústavnímu soudu další vyjádření ze dne 25. 6. 2019, ve kterém v reakci na nález ze dne 11. 6. 2019 sp. zn. II. ÚS 3533/18 (bod 24 jeho odůvodnění) uvedli, že rozšiřují petit ústavní stížnosti, a to tak, že požadují, aby Ústavní soud rozhodl, že se krajskému soudu zakazuje pokračovat v zásahu do práva 2. a 3. stěžovatelky na spravedlivý proces, tedy domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy, čl. 14 odst. 1 Paktu), zejména práva, aby jejich věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jejich přítomnosti, a aby se mohli vyjádřit ke všem prováděným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny, čl. 96 odst. 2 Ústavy), práva nebýt odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy), na právní jistotu, rovnost před zákonem a předvídatelnost práva (čl. 1 odst. 1 Ústavy), práva 3. stěžovatelky podílet se na správě veřejných věcí svobodnou volbou svých zástupců, s tím, že volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním [čl. 102 odst. 1 Ústavy, čl. 21 odst. 1, 3 Listiny, čl. 3 Dodatkového protokolu k Úmluvě, čl. 25 písm. a) Paktu] a právo na přístup k voleným a jiným veřejným funkcím za rovných podmínek [čl. 102 odst. 1 Ústavy, čl. 21 odst. 4 Listiny, čl. 3 Dodatkového protokolu k Úmluvě, čl. 25 písm. b) Paktu], ve spojení s ústavními zásadami, že státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví (čl. 2 odst. 2 Listiny, čl. 2 odst. 3 Ústavy), meze základních práv

a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny pouze zákonem (čl. 4 odst. 2 Listiny), zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti (čl. 22 Listiny), soudce je při rozhodování vázán zákonem (čl. 95 odst. 1 Ústavy), a že stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem (čl. 101 odst. 4 Ústavy), spočívajícím zejména v tom, že nejednal se 2. a 3. stěžovatelkou jako s účastníky řízení vedeného u krajského soudu pod sp. zn. 54 A 118/2018, neumožnil jim realizaci jejich procesních práv, v rozporu se zásadami ústnosti a veřejnosti soudního řízení rozhodl bez jednání, ačkoli si nad rámec správního spisu opatřoval další důkazy, na nichž bylo posléze založeno vydané rozhodnutí, a zbavil 2. stěžovatelku možnosti vykonávat mandát, který získala v řádných demokratických volbách.

13. Dále stěžovatelé v reakci na nále z dne 27. 3. 2019 sp. zn. III. ÚS 35/19 (body 16 až 28, 64 až 71 jeho odůvodnění) uvedli, že krajským soudem vyžádané stanovisko Českého statistického úřadu mělo významný dopad na rozhodnutí soudu ve věci samé. Přesto s tím nebyli stěžovatelé před vydáním napadeného usnesení seznámeni a nemohli k němu uplatnit případnou konkurující argumentaci. I tím byla porušena jejich procesní práva v řízení před soudem podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

III.

Vyjádření účastníka řízení, vedlejšího účastníka řízení a replika stěžovatelů

14. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkovi a vedlejšímu účastníkovi a dále si připojil spisy vedené krajským soudem (sp. zn. 54 A 118/2018, 43 A 125/2018, 43 A 129/2018 a 43 A 136/2018) a kompletní volební dokumentaci pro předmětné volby. Dále zaslal ústavní stížnost k vyjádření PhDr. J. G., J. K., J. H., a volebním stranám (viz k tomu nále z Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2019 sp. zn. III. ÚS 35/19 – všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>) „HOMe – Hostivice město“, „Středočeši2012.cz“, „Hostivice 2006“, „Občanská demokratická strana“, „ANO 2011“ a „TOP 09 a nezávislí“. Uvedené subjekty se k ústavní stížnosti nevyjádřily, přičemž byly poučeny o tom, že v takovém případě bude Ústavní soud vycházet z toho, že se svého postavení vedlejšího účastníka vzdávají. Dále s nimi již proto v posuzované věci nebylo jednáno.

15. Krajský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti sdělil, že má za to, že v dané volební věci postupoval v souladu s ústavním pořádkem a se všemi na věc dopadajícími procesními a hmotněprávními normami. V napadeném usnesení, na jehož odůvodnění ve zkratce odkázal, rovněž řádně odůvodnil svůj postup v řízení, i závěry, k nimž dospěl, a krátce se s odkazy na své usnesení vyjádřil k jednotlivým námitkám stěžovatelů.

16. Vedlejší účastník ve svém vyjádření jednak uvedl, že podle jeho názoru je ústavní stížnost v případě 2. a 3. stěžovatelky podána osobami, jimž k jejímu podání nesvědčí aktivní legitimace. Podle jeho názoru krajský soud zdůvodnil, jaký typ řízení a proč o podaných návrzích vedl, a sice řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta. Rovněž zdůvodnil, odkazem na konkrétní skutkově i právně obdobný právní případ, proč a jak o věci 1. stěžovatele rozhodne. Jakkoli krajský soud si byl vědom rozpolcené judikatury, odůvodnil přesvědčivě a jednoznačně, proč ve věci nelze aplikovat právní závěry

obsažené v odůvodnění odmítajícího (tedy nemeritorního) usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2015 sp. zn. III. ÚS 99/15 a proč nakonec věc rozsoudil právě podle tzv. první linie judikatury krajských soudů, která ve vztahu k otázce, jak má být při zjišťování výsledků voleb naloženo s hlasy získanými kandidáty, kteří ke dni voleb nesplňovali podmínky volitelnosti, vychází z analogické aplikace § 24 odst. 5 zákona o volbách do zastupitelstev obcí. Rovněž vedlejší účastník zastává shodně s krajským soudem ten právní názor, že při volbách do zastupitelstev obcí nelze přihlídnout k hlasům odevzdaným pro toho kandidáta, který nesplňuje podmínky volitelnosti, a že je tedy současně třeba o tohoto kandidáta snížit počet kandidátů příslušné volební strany. Jakýkoliv jiný právní závěr by naroveň stavěl kandidáty, kteří podmínky volitelnosti nesplňují, s těmi, co je splňují, což je rozporné s účelem a posláním voleb.

17. Tato vyjádření byla zaslána stěžovatelům na vědomí a k případné replice. Stěžovatelé této možnosti využili k obsáhlé polemice, ve které s uvedenými vyjádřeními zásadně nesouhlasí s tím, že na podané ústavní stížnosti trvají.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

18. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení o ústavní stížnosti. Dospěl k závěru, ústavní stížnost byla podána včas a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelé jsou právně zastoupeni v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

19. Podle § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost oprávněna podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánů veřejné moci, bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem. Proto bylo třeba splnění těchto podmínek pro podání ústavní stížnosti posoudit u každého ze stěžovatelů zvlášť.

20. První stěžovatel byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností a jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*), neboť vyčerpal všechny zákonné prostředky k ochraně svého práva. Co se týče aktivní legitimace 2. a 3. stěžovatelky, nebylo třeba se blíže vypořádat s argumentací stěžovatelů v této věci (viz sub 17), s ohledem na to, že řízení před Ústavním soudem ve věci ústavní stížnosti není pokračováním předchozích právních řízení, ani další instancí volebního soudnictví (viz k tomu např. usnesení ze dne 31. 1. 2007 sp. zn. II. ÚS 37/07), nýbrž prostředkem k ochraně ústavně zaručených práv a svobod jejich nositele. Základem pro aktivní legitimaci tak může být právě to, že se stěžovatelem před soudem nebylo jednáno, ač tomu tak mělo být. Toto postavení se však v případě 2. a 3. stěžovatelky zásadním způsobem liší.

21. K aktivní legitimaci 2. stěžovatelky, jakožto volební strany (viz též již citovaný nálezný sp. zn. III. ÚS 35/19), třeba uvést, že účastníci řízení před krajským soudem nebyla [k ústavnosti tohoto postupu srov. část V.c) nálezu]. Je ovšem přímo ve vztahu k soudní kontrole voleb nutné konstatovat, že i volební strana, jejíž práva jsou rozhodnutím volebního soudu silně zasažena (kandidát za ni kandidující ztratí mandát), je oprávněna podat ústavní stížnost bez ohledu na to, že účastníkem předchozího řízení nebyla

a nesplňuje tak podmínky § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu. V opačném případě by šlo o odepření přístupu k soudu (tedy o *denegationis iustitiae*) této volební strany, jelikož tato by neměla vůbec žádnou možnost ochrany svých práv, do kterých by mohlo být postupem volebního soudu zasaženo [ve východiscích srov. např. nález ze dne 10. 1. 1996 sp. zn. Pl. ÚS 30/95 (N 3/5 SbNU 17; 31/1996 Sb.) či ze dne 12. 12. 2006 sp. zn. I. ÚS 768/06 (N 224/43 SbNU 505)].

22. K aktivní legitimaci 3. stěžovatelky (osoby zapsané ve volebním okrsku) Ústavní soud konstatuje, že pro ni neplatí shora uvedené jako u 2. stěžovatelky. Lze odkázat na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2017 č. j. Vol 58/2017-187, publ. pod č. 3682/2018 Sb. NSS, ze kterého vyplývá, že aktivně legitimován k podání návrhu na neplatnost volby kandidáta je též občan, který v daném volebním obvodu vykonal aktivní volební právo. Obecně tak platí, že samotný soudní přezkum ještě neurčuje postavení stěžovatelů v řízení o ústavní stížnosti, nýbrž až jeho výsledek. Vyhoví-li krajský soud návrhu na vyslovení neplatnosti voleb nebo hlasování, dostanou všechny osoby zapsané v seznamu voličů novou šanci účastnit se na rozhodování, nevyhoví-li návrhu, pak nemají ti, kteří se na krajský soud s takovým návrhem neobrátili, důvod k podání ústavní stížnosti. V posuzované věci však již není třeba přistoupit k novému rozhodování, protože se soudním rozhodnutím jen upraví konečný výsledek voleb (§ 90 odst. 4 s. ř. s.), kdy zásah do práv směřuje vůči zvolenému kandidátovi a volební straně, která jej kandidovala na své kandidátní listině (k tomu sub 21), aniž by bylo třeba volby nebo hlasování opakovat. Zde již žádné základní právo stěžovatelky nebylo zasaženo, neboť na rozdíl od volebního soudnictví nejde v řízení o ústavní stížnosti o ochranu porušeného objektivního volebního práva (a z něj plynoucí možnosti napadnout výsledek voleb u soudu), nýbrž o ochranu subjektivního ústavně zaručeného práva jeho nositele. V předchozím soudním řízení jde proto o zpochybnění volby kandidáta, má-li návrhovač za to, že byla porušena ustanovení tohoto zákona způsobem, který hrubě ovlivnil výsledek volby tohoto kandidáta (§ 60 odst. 4 zákona o volbách do obecních zastupitelstev), tedy nikoli o soudní verifikaci *ex officio* řádného zvolení (tzv. ověřování voleb) všech kandidátů. Třetí stěžovatelka tak proto (a to ani případně jako osoba blízká) neprokázala, že byla přímo a bezprostředně zasažena v některém svém základním právu či svobodě, jako je tomu u 1. stěžovatele a 2. stěžovatelky, a proto není aktivně legitimována k podání ústavní stížnosti. V této části byla ústavní stížnost odmítnuta podle § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným. V dalším textu se tak pod obratem „stěžovatelé“ rozumí 1. stěžovatel a 2. stěžovatelka.

V.

Posouzení opodstatněnosti a důvodnosti ústavní stížnosti

23. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), a vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, „superrevizní“ instanci v systému obecné justice, oprávněnou svým vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování obecných soudů; jeho úkolem je „toliko“ přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto je nutno vycházet z pravidla, že vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů

a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady).

24. Výše uvedené skutečnosti tedy nestaví Ústavní soud do pozice další přezkumné instance ve volebním soudnictví (viz již sub 20). Ústavní soud tak nepřezkoumává volební výsledek jako volební soud, ale pouze zkoumá, zda rozhodnutím krajského soudu, nebo v řízení před ním, nedošlo k porušení ústavně zaručených práv a svobod oprávněných stěžovatelů. Řízení o ústavní stížnosti není procesní prostředek srovnatelný s opravným prostředkem proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora [čl. 87 odst. 1 písm. e) Ústavy, § 85 a násl. zákona o Ústavním soudu], který je určen pro přezkum volebního výsledku (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2018 sp. zn. Pl. ÚS 17/18). Zároveň též platí, že volební soudnictví je specifickým odvětvím, pro které je žádoucí, aby volební soudy zachovávaly zdrženlivost při revizi výsledků voleb [podrobně k tomu srov. náleze ze dne 26. 1. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 73/04 (N 17/36 SbNU 185; 140/2005 Sb.)]. Rozhodnutí soudu ve věcech volební materie nelze chápat jako eventuální potvrzení či odmítnutí politického výsledku voleb, nýbrž toliko ve volebnětechnické rovině řádného rozdělení mandátů v souladu s ústavními principy a zákonnými pravidly [srov. náleze ze dne 29. 3. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 52/10 (N 56/60 SbNU 693)]. I v tomto ohledu je nutné přistupovat k posouzení ústavnosti postupu volebních soudů Ústavním soudem.

V.a)

Tvrzená podjatost členů senátu 54 A krajského soudu a vyloučení člena senátu Mgr. Ing. Petra Šuránka

25. K důvodu č. 1 ústavní stížnosti (sub 8) Ústavní soud konstatuje, že z předloženého soudního spisu (sp. zn. 54 A 118/2018) vyplývá, že Mgr. Ing. Petr Šuránek, člen senátu 54 A, rozhodujícího o předmětné věci, postupem podle § 8 odst. 3 s. ř. s. oznámil předsedovi krajského soudu, že se cítí být podjatý zjednodušeně řečeno proto, že navrhovatelka PhDr. Jitka Gabašová je partnerkou bratra jeho manželky (srov. č. 1. 7 soudního spisu). Opatřením místopředsedkyně krajského soudu ze dne 15. 10. 2018 č. j. 54 A 118/2018-8 byl Mgr. Ing. Petr Šuránek z projednávání a rozhodování věci vyloučen a namísto něj podle platného rozvrhu práce nastoupil soudce Mgr. Tomáš Kocourek, Ph.D.

26. Ústavní soud ze své judikatury [srov. např. náleze ze dne 27. 10. 2004 sp. zn. I. ÚS 370/04 (N 159/35 SbNU 181)] připomíná, že garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce, je integrální součástí práva na spravedlivý (fair) proces tak, jak je vymezeno v čl. 36 odst. 1 Listiny a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Nestrannost a nezájatost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů práva v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Nestrannost soudce je především subjektivní kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o níž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi stěžejně nalezla uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širěji, tedy i v rovině objektivní. Tvrzení o existenci možné podjatosti

v objektivním smyslu ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezaujatý vztah.

27. Ústavní soud k tomu již v minulosti judikoval na straně jedné, že vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti [srov. náleze ze dne 27. 11. 1996 sp. zn. I. ÚS 167/94 (N 127/6 SbNU 429)], na druhé straně však vyslovil, že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání; rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního [srov. náleze ze dne 3. 7. 2001 sp. zn. II. ÚS 105/01 (N 98/23 SbNU 11)].

28. Rovněž judikatura Evropského soudu pro lidská práva vychází z dvojího testu nestrannosti soudce: subjektivní test je založen na základě osobního přesvědčení soudce (*personal conviction of a particular judge*) v dané věci, objektivní test sleduje existenci dostatečných záruk, že je možno v tomto ohledu vyloučit jakoukoliv legitimní pochybnost (*guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect*) – srov. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Saraiva de Carvalho proti Portugalsku* ze dne 22. 4. 1994 č. 15651/89 nebo *Gautrin a další proti Francii* ze dne 20. 5. 1998 č. 21257/93, 21258/93, 21259/93 a 21260/93.

29. Z judikatury (a to i přímo ve vztahu k § 8 s. ř. s.) pak vyplývá to, že k vyloučení soudce z projednání a rozhodnutí věci může v zásadě dojít teprve tehdy, je-li evidentní, že vztah soudce k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebude moci, nebo nebude schopen nezávisle a nestranně rozhodovat (viz např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 11. 2015 č. j. Nao 278/2015-34). Nejvyšší správní soud pak opakovaně ve své rozhodovací praxi (srov. např. usnesení ze dne 14. 11. 2017 č. j. Nao 338/2017-19 nebo ze dne 15. 8. 2018 č. j. Nao 172/2018-22 či ze dne 8. 1. 2018 č. j. Nao 226/2018-19) ústavně konformně dovozuje, že „rozhodnutí o vyloučení soudce z důvodů uvedených v ustanovení § 8 s. ř. s. představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (ustanovení čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Tak, jak zákon tuto příslušnost stanovil, je zásadně dána, a postup, kterým je věc odnímána soudu příslušnému a přikázána soudu, resp. soudci jinému, je nutno chápat jako postup výjimečný. Vzhledem k tomu lze vyloučit soudce z projednávání a rozhodnutí přidělené věci jen výjimečně a ze skutečně závažných důvodů, které mu reálně brání rozhodnout v souladu se zákonem nezaujatě a spravedlivě.“

30. Optikou výše uvedeného pak nahlížel Ústavní soud na důvod č. 1 ústavní stížnosti. Důvody, které uvedl soudce Mgr. Ing. Petr Šuránek ve svém oznámení o podjatosti, naplňují jak subjektivní, tak objektivní hledisko jeho podjatosti. Vzhledem k úzkým rodinným vazbám mezi soudcem Mgr. Ing. Petrem Šuránkem a navrhovatelkou PhDr. Jitkou Gabašovou (zejména to, že navrhovatelka se švagrem soudce Mgr. Ing. Petra Šuránka hlídají jeho děti při jeho pobytu v zahraničí), je zřejmé, že vztah soudce k navrhovatelce dosahuje takové osobní povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti by se mohl jevit z objektivního hlediska jako nesplňující předpoklad pro nezávislé a nestranné rozhodování. Z tohoto důvodu je opatření

místopředsedkyně krajského soudu ze dne 15. 10. 2018 č. j. 54 A 118/2018-8 o vyloučení soudce Mgr. Ing. Petra Šuránka z projednávané věci v souladu s ústavními kautelami práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny. Vzhledem k faktu, že jde o vyloučení soudce zcela z osobních důvodů, nejsou důvodné obavy stěžovatelů o nestrannosti soudcových kolegů z téhož senátu. Nadto Ústavní soud nemohl přehlédnout fakt, že k námitce 1. stěžovatele rozhodoval o podjatosti ostatních soudců a soudkyň správního úseku krajského soudu Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 22. 10. 2018 č. j. Nao 247/2018-5, a na jeho závěru, že tito soudci nejsou vyloučeni z projednávání a rozhodování předmětné věci, jelikož 1. stěžovatel nepředestřel závažné důvody, které by soudcům správního úseku krajského soudu reálně bránily rozhodnout v souladu se zákonem nezaujatě a spravedlivě, neshledal Ústavní soud nic neústavního, co by odůvodňovalo jeho případný kasační zásah. Uvedená námitka stěžovatelů je tedy nedůvodná.

V.b)

Tvrzená procesní pochybení v řízení před krajským soudem

31. První okruh námitek stěžovatelů k tvrzeným procesním pochybením v řízení před krajským soudem spočíval v tom, že krajský soud jednal jako s účastníkem řízení pouze s 1. stěžovatelem jako kandidátem, nikoli s 2. stěžovatelkou jako volební stranou, a ani s 3. stěžovatelkou jako voličkou.

32. K této námitce Ústavní soud shledává, že § 90 s. ř. s. rozlišuje pro napadnutí výsledků voleb do zastupitelstev obcí tři druhy řízení, a to řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta, řízení o neplatnosti hlasování a řízení o neplatnosti voleb. Krajský soud v napadeném usnesení uvedl, že byť jsou návrhy v řízení před krajským soudem rozdílně označeny, je z jejich obsahu nade vše pochybnost zřejmé, že všichni navrhovatelé napadají volbu 1. stěžovatele kandidujícího na kandidátní listině 2. stěžovatelky zastupitelem obce Hostivice. Proti volbě ostatních zvolených kandidátů ani proti platnosti hlasování či voleb samotných navrhovatelé u krajského soudu ničeho nenamítají (srov. bod 5 napadeného usnesení). Krajský soud proto posoudil jejich návrhy podle jejich obsahu jako návrhy na neplatnost volby kandidáta. Na základě vyžádaných soudních spisů a posouzení jednotlivých návrhů (ve věcech sp. zn. 54 A 118/2018, 43 A 125/2018, 43 A 129/2018 a 43 A 136/2018) Ústavní soud činí závěr, že na tomto posouzení krajským soudem nelze shledat ničeho nezákonného, natožpak neústavního, jelikož z podání jednotlivých navrhovatelů je skutečně především patrné, že jejich návrhy jsou podány vůči konkrétnímu kandidátovi (1. stěžovateli), nikoliv k neplatnosti hlasování či neplatnosti voleb jako celku. *Ratio* řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta spočívá právě v tom, soudně přezkoumat nikoliv výsledek celých voleb, nýbrž pouze volbu jednoho kandidáta, případně několika kandidátů, a přesně tohoto se navrhovatelé ve svých návrzích domáhají. Postup krajského soudu, který posoudil jejich návrhy jako návrhy na neplatnost volby kandidáta, je tak zcela legální, a vzhledem k uplatněným žalobním námitkám a podstatě věci správný, jelikož dopad namítaných vad na výsledky voleb (rozdělení mandátů) lze korigovat právě prostřednictvím vyslovení neplatnosti volby konkrétního kandidáta, což výslovně umožňuje § 90 odst. 4 s. ř. s., který stanoví, že rozhodne-li soud o neplatnosti volby kandidáta, „*může současně vyhlásit za zvoleného toho, kdo byl řádně zvolen*“. Třeba dodat, že namítané vady volebního procesu v přezkoumávané věci by nijak nemohly v posuzované věci zpochybnit ani

platnost voleb jako takových, ani platnost hlasování (opakováním hlasování by nebylo možné tuto vadu odstranit). V tomto směru tak jde o zjevně neopodstatněný návrh.

33. V ustanovení § 90 odst. 2 poslední větě s. ř. s. je speciálně upraven okruh účastníků řízení ve volebním soudnictví, a to tak, že „*V řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta jsou účastníky navrhovatel, příslušný volební orgán a ten, jehož volba byla napadena.*“ [k namítanému nesouladu ustanovení s ústavním pořádkem srov. část V.d) nálezu]. Z hlediska uvedeného je zřejmé, že okruh účastníků řízení pak krajský soud (když za účastníky řízení nepovažoval ani 2. stěžovatelku jako volební stranu a ani 3. stěžovatelku jako voličku) posoudil jak v souladu se soudním řádem správním, tak i v souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího správního soudu (srov. již citované usnesení Nejvyššího správního soudu č. j. Vol 58/2017-187), podle které je účastníkem řízení ve věci návrhu na neplatnost volby kandidáta kandidát, jehož volba byla navrhovatelem napadena, a kromě něj též další kandidáti, ohledně kterých soud zjistí, že by výsledkem řízení mohlo být vyslovení neplatnosti jejich zvolení. Znovu je však třeba připomenout odlišnosti právní úpravy aktivní legitimace v řízení o ústavní stížnosti, které není pokračováním řízení před krajským soudem (sub 22 až 24).

34. Další námitka spočívá v tvrzení, že 1. stěžovatel sice byl vyrozuměn o zahájení řízení, a byla mu dána možnost vyjádřit se k podaným žalobám, nebyl však jako právní laik řádně poučen o všech svých procesních právech a neměl dále příležitost seznámit se se všemi podklady, z nichž krajský soud při svém rozhodování vycházel. Ústavní soud z předložených soudních spisů ověřil, že 1. stěžovatel byl přípisem krajského soudu ze dne 11. 10. 2018 č. j. 54 A 118/2018-4, ze dne 16. 10. 2018 č. j. 43 A 125/2018-4, ze dne 19. 10. 2018 č. j. 43 A 136/2018-5 a ze dne 17. 10. 2018 č. j. 43 A 129/2018-17 řádně poučen o všech svých právech a povinnostech v předmětných soudních řízeních, a to jak s možností namítnout podjatost soudců podle § 36 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 8 odst. 5 s. ř. s., tak také s faktem, že může být rozhodnuto o předmětném návrhu bez nařízeného soudního jednání podle § 90 odst. 3 s. ř. s. (k tomu viz dále), a byl poučen o možnosti nahlížet do soudního spisu, přičemž k tomuto mu bylo dokonce sděleno telefonní číslo na vedoucí kanceláře správního úseku krajského soudu, kde lze nahlížení domluvit. O tom, že 1. stěžovatel tomuto poučení porozuměl, svědčí mj. i samotný fakt, že svým podáním ze dne 16. 10. 2018 (č. l. 32 soudního spisu sp. zn. 54 A 118/2018) namítl podjatost všech soudců krajského soudu. Nelze akceptovat argumentaci stěžovatelů, že 1. stěžovatel měl být seznámen se všemi dokumenty postupem podle § 36 odst. 3 správního řádu. K této argumentaci lze konstatovat toliko to, že uvedené ustanovení se týká správního řízení, nikoliv však soudního řízení správního, a jeho analogické uplatnění v soudním řízení správním není možné dovodit ani z právní úpravy ani z judikatury ani z doktríny. Ústavní soud k této námitce shledává, že krajský soud v předmětném soudním řízení dbal dostatečným způsobem procesních práv 1. stěžovatele a k namítanému porušení jeho procesních práv nedošlo. Uvedená námitka není důvodná.

35. Stěžovatelé dále směřují své námitky proti procesnímu postupu krajského soudu, který „přepočítával“ odevzdané hlasy ve volbách do zastupitelstva obce Hostivice a podrobil volební dokumentaci vlastnímu přezkumu bez toho, aby k tomu přizval 2. stěžovatelku, a bez toho, aby ve věci provedl dokazování. K této námitce Ústavní soud shledává, že soudní řád správní, ani jakýkoliv jiný předpis, nestanoví, jak mají volební soudy při přepočítání odevzdaných hlasů přesně postupovat. Z ustálené praxe volebních soudů se pak podává, že se účastníci řízení (tedy nejen 2. stěžovatelka) na kontrole volebních lístků a ani na přepočítávání hlasů v rámci řízení u volebních soudů nepodílejí,

a ani mu nejsou přítomni (za všechny srov. např. usnesení Nejvyššího správního soudu č. j. Vol 58/2017-187). Ústavní soud také konstatuje, že právní předpisy neukládají volebním soudům povinnost provádět přepočít hlasů během nařízeného ústního jednání, a zdůrazňuje, že přepočítávání hlasů zároveň není důkazním prostředkem, jenž by byl třeba provést na nařízeném ústním jednání, nýbrž toliko postupem, během něhož volební soud ověřuje na základě volební dokumentace správnost vyhlášených výsledků voleb. Volební dokumentace je totiž v daném případě obdobou správního spisu, jehož obsahem se taktéž u správních soudů nedokazuje (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2006 č. j. 7 Afs 39/2005-53). Na uvedeném postupu krajského soudu tedy nelze shledat ničeho nezákonného, natožpak neústavního.

36. Nelze též přisvědčit námitce stěžovatelů, že krajský soud nenařídil ve věci jednání, ačkoli to zákon umožňoval a soud si nad rámec spisu opatroval další důkazy nezbytné pro rozhodnutí, které bylo nutné provést, a naopak neprovedl důkazy, které bylo vhodné provést. Ústavní soud předně konstatuje, že podle § 90 odst. 3 věty druhé s. ř. s. „*jednání není třeba nařizovat*“ [k namítanému nesouladu ustanovení s ústavním pořádkem srov. část V.d) nálezu], což je samozřejmě třeba vykládat tak, že se jednání nenařizuje jen tehdy, neprovádí-li soud vlastní dokazování. Na základě předloženého soudního spisu Ústavní soud shledává, že krajský soud dokazování neprováděl. Za dokazování nelze považovat „přepočít“ odevzdaných hlasů (viz předchozí bod), ale ani zpracování ověřovacího výpočtu rozdělení mandátů mezi volební strany (kandidátní listiny) provedené Českým statistickým úřadem (srov. č. 1. 41 až 48 soudního spisu sp. zn. 54 A 118/2018 a zejména stanovisko Českého statistického úřadu ze dne 25. 10. 2018 č. j. CSU-03161/2018-03).

37. Ústavní soud konstatuje, že ve volebním soudnictví může mít pro správní soud v některých případech význam obrátit se na Český statistický úřad se žádostí, aby na podkladě vstupních údajů, které soud poskytne, úřad provedl přepočít, jak by byly přiděleny mandáty. Nezjišťuje-li úřad sám skutkové údaje, ale pouze provádí přepočít (a to navíc toliko ověřovací, jako v nyní posuzované věci), jde výhradně o sdělení jeho stanoviska týkajícího se užití právní normy. Úloha Českého statistického úřadu se zde omezuje jen na užití právní normy, která v daném případě v zásadě odpovídá opakovanému provádění jednoduchých matematických operací upravených zákonem, jejichž prostřednictvím se zjišťuje zisk mandátů. Jelikož v některých případech může provedení takových matematických operací být pro rozsáhlost vstupního souboru dat náročné na čas, svůj význam takový postup může pro soud mít např. tehdy, nevede-li se před soudem spor o výklad právních norem, které upravují mechanismus přidělování mandátů na základě výsledků hlasování.

38. Ve svém sdělení Český statistický úřad neposkytoval informace o skutkovém stavu (počtu odevzdaných hlasů, počtu kandidujících stran atd.). Pouze na skutkový podklad, jehož parametry plně předurčil krajský soud ve své žádosti o sdělení, užil právní úpravu a sdělil, k jakému výsledku užití právní úpravy na takto předurčený skutkový podklad podle jeho názoru vede. Skutkový podklad byl předurčen krajským soudem. Počty hlasů ani jiné vstupní údaje Český statistický úřad sám nezjišťoval. Sdělení Českého statistického úřadu v posuzované věci Ústavní soud vyhodnotil jako vyžádané stanovisko úřadu, které se týkalo užití právní normy. Na takové stanovisko není z ústavního hlediska nutné uplatnit úpravu týkající se dokazování, neboť jeho prostřednictvím se nezjišťuje skutkový stav, ale stanovisko pojednávalo jen o výsledku užití právní normy, a to dokonce pouze o ověření správnosti výpočtu provedeného krajským soudem (šlo o toliko

ověřovací výpočet). Samo sdělení Českého statistického úřadu má tedy nulovou vypovídací hodnotu a soud si jej opatřil toliko proto, aby ověřil správnost svých „matematických operací“. Na základě výše uvedeného Ústavní soud shledává, že tím, že nebylo tímto stanoviskem dokazováno na nařizeném ústním jednání, nemohlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelů dojít.

39. Nelze také přisvědčit námitce stěžovatelů, že si soud ani od kandidátů, jejichž kandidatura byla zpochybněna, nevyžádal žádné jejich stanovisko k věci a rozhodné skutečnosti neověřoval ani žádnými dalšími dostupnými důkazními prostředky (výpisy z katastru nemovitostí, výpovědi dalších svědků, údaje o místě výkonu zaměstnání apod.). Jedinou skutečností, která byla pro posouzení ze strany krajského soudu rozhodná [k právnímu posouzení věci srov. část V.c) nálezu], bylo to, zda kandidáti 2. stěžovatelky měli ke dni voleb trvalý pobyt na území města Hostivice [podmínka trvalého pobytu je stanovena jako *condicio sine qua non* volitelnosti do zastupitelstva obce – srov. § 4 a 5 zákona o volbách do zastupitelstev obcí a např. náleze ze dne 10. 10. 2000 sp. zn. IV. ÚS 420/2000 (N 145/20 SbNU 43) – viz dále sub 41]. Za tímto účelem si krajský soud vyžádal stanovisko vedlejšího účastníka a ověřil tuto skutečnost také z centrální evidence obyvatel (srov. č. l. 13 – 29 soudního spisu sp. zn. 54 A 118/2018). Ani tento postup krajského soudu nelze označit za neústavní, kterým by došlo k porušení práv stěžovatelů, jelikož krajský soud toliko zjistil uvedené skutečnosti z vyjádření vedlejšího účastníka a ověřil z evidence vedené orgány veřejné moci (centrální evidence obyvatel). Uvedeným postupem nemohlo dojít k porušení žádných ústavně zaručených práv stěžovatelů, jelikož šlo o údaje ze státem spravované databáze a o údaje z vyjádření vedlejšího účastníka, a navíc o údaje, jejichž správnost nerozporují ani samotní stěžovatelé (tedy fakticitu toho, zda kandidáti 2. stěžovatelky měli či neměli ke dni voleb trvalý pobyt na území města Hostivice).

V.c)

Tvrzená neústavnost právních závěrů krajského soudu při posouzení podmínek volitelnosti některých osob uvedených na kandidátní listině 2. stěžovatelky

40. Ústavní soud úvodem rekapituluje (a to je mezi účastníky a vedlejším účastníkem nesporné), že kandidáti 2. stěžovatelky s pořadovými čísly 8 Barbora Drlíková, 10 Jiří Hriagyel, 11 Filip Hynek, 12 Pavel Burian, 13 Tomáš Borovka, 15 Bohumil Hynek, 16 Dominik Votoček a 17 Lukáš Martínek v den konání voleb nebyli hlášeni k trvalému pobytu na území města Hostivice.

41. Ústavní soud považuje za ústavně konformní výklad příslušných ustanovení zákona o volbách do zastupitelstev obcí, podle kterého nemůže být členem zastupitelstva obce zvolena osoba, která nemá trvalý pobyt na území obce [srov. § 4 a 5 zákona o volbách do zastupitelstev obcí a např. náleze ze dne 10. 10. 2000 sp. zn. IV. ÚS 420/2000 (N 145/20 SbNU 43)]. Jak dovodil ve svém nálezu ze dne 4. 5. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 6/11 (N 85/61 SbNU 315), tak smyslem existence obce je, aby si její obyvatelé mohli sami spravovat své vlastní záležitosti. Činí tak prostřednictvím orgánů obce. Proto také oprávnění tyto orgány vytvářet je podmíněno faktickým poutem obyvatele – voliče k obci. O existenci tohoto pouta nesvědčí sama subjektivní vůle osoby být veden v evidenci občanů obce, ale musí být odpovídajícím způsobem objektivně vyjádřena. Tento závěr podporuje i ústavní vymezení územních samosprávných celků jako územních společenství občanů, která mají právo na samosprávu (čl. 100 odst. 1 Ústavy). Ve věci

rozhodující senát přitom považuje za nutné podotknout, že v posuzované věci jde o otázku volitelnosti, která je se spjatostí se společenstvím občanů přirozeně propojena, nicméně zákon o volbách do zastupitelstev obcí obsahuje v § 22 odst. 3 určitý dispens pro registraci a potestativní podmínku (tato možnost v případě zápisu do seznamu voličů stanovena není). Nevzniká zde proto nutnost posoudit, zda přísným hodnocením podmínek pro zápis do seznamu voličů v některých případech nedochází k faktickému zbavení možnosti zúčastnit se jakýchkoli voleb do jakéhokoli obecního zastupitelstva.

42. Splnění podmínky trvalého pobytu se ověřuje při registraci kandidátní listiny volební strany. Nesplňuje-li kandidát tuto podmínku v době provádění registrace, musí předložit písemné prohlášení, že tuto podmínku censu trvalého pobytu splní (překážka tak pomine) ke dni voleb (§ 22 odst. 3 zákona o volbách do zastupitelstev obcí). Není-li takové prohlášení předloženo, je to důvod pro škrtnutí kandidáta na kandidátní listině [§ 23 odst. 2 písm. a) zákona o volbách do zastupitelstev obcí]. V nyní posuzované věci však prohlášení předloženo bylo, ovšem 2. stěžovatelka neodvolala kandidaturu shora uvedených kandidátů, kteří v době mezi registrací kandidátní listiny a dnem voleb v rozporu se svým prohlášením neodstranili překážku bránící jim ve výkonu volebního práva, tj. neprovedli ohlášení změny trvalého bydliště na území města Hostivice a žádný z uvedených kandidátů se rovněž vlastní kandidatury nevzdal. Uvedení kandidáti tak ke dni konání voleb nespĺňovali podmínky volitelnosti do zastupitelstva obce Hostivice. K námitce ověřování „úzkého vztahu“ krajským soudem (sub 9) je třeba zdůraznit, že tento vztah či faktické pouto lze ověřovat pouze o těch, kteří jsou přihlášení k trvalému pobytu v obci, takže toto ověřování může mít jen negativní výsledek, tedy že evidovaná osoba takový požadavek nespĺňuje, nikoli pozitivní výsledek, tedy že neevidovaná osoba přesto může volit, či je dokonce volitelná. To by bylo v rozporu se zárukami rovnosti volebního práva.

43. Relevantní (pro právní posouzení předmětné věci klíčovou) otázkou pak zůstává, jak má být při zjišťování výsledků voleb naloženo s hlasy získanými kandidáty, kteří ke dni voleb nespĺňovali podmínky volitelnosti, což není dosud jednoznačně ve volební judikatuře vyřešená otázka, a proto byl v této části ústavní stížnosti shledán potřebný postup pro posouzení důvodnosti (nikoli pouhé opodstatněnosti) ústavní stížnosti.

44. K posouzení této klíčové právní otázky se v judikatuře správních soudů vyvinuly dvě judikaturní linie. Podle první z nich, která vychází z analogické aplikace § 24 odst. 5 zákona o volbách do zastupitelstev obcí, nelze k hlasům odevzdaným pro kandidáta, který nespĺňuje podmínky volitelnosti, přihlídnout, a současně je třeba o tohoto kandidáta snížit počet kandidátů příslušné volební strany (usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 11. 2006 č. j. 22 Ca 411/2006-19, Krajského soudu v Plzni ze dne 16. 11. 2010 č. j. 57 A 95/2010-87 či Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2014 č. j. 66 A 13/2014-40). Druhá linie vychází z toho, že k hlasům odevzdaným pro kandidáta, jenž nespĺňuje podmínky volitelnosti, je třeba přihlídnout, jako by se jednalo o kandidáta splňujícího podmínky volitelnosti. Takový kandidát pouze nemůže nabýt mandát, a v případě, že by jej měl nabýt, se postupuje podle § 55 a 56 zákona o volbách do zastupitelstev obcí (usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 11. 2006 č. j. 15 Ca 238/2006-19 a ze dne 10. 11. 2014 č. j. 40 A 18/2014-39). Krajský soud se v nyní projednávané věci přiklonil k uvedené první judikaturní linii, což je předmětem zásadní námítky stěžovatelů.

45. Jak již Ústavní soud zdůraznil výše, ústavní stížnost je podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy nástrojem ochrany před zásahem orgánu veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod fyzických nebo právnických osob. Posláním Ústavního soudu v řízení o ní tudíž není ochrana podústavního volebního práva v objektivním smyslu; odpovídající volební chyby, vady a delikty jsou předmětem řízení ve správním soudnictví vedeného podle § 90 s. ř. s. [srov. např. nálezy ze dne 18. 1. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 57/10 (N 2/60 SbNU 11) nebo usnesení ze dne 10. 5. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 4/11], v případě závažných volebních deliktů pak v řízení trestním (§ 351 trestního zákoníku). Toto jednoinstanční řízení (kasační stížnost je podle § 104 odst. 1 s. ř. s. vyloučena) je sevřeno do krátkého časového období 20 dnů a platí, že netřeba nařizovat jednání (§ 90 odst. 3 s. ř. s.), čímž je předznačena i povaha a rozsah pramenů skutkových zjištění. Je-li tak účel této úpravy zřejmý a odůvodněný (potřeba včasné stabilizace právně politických důsledků voleb), bylo by mu protisměrné, kdyby Ústavní soud měl zaujmout bez dalšího postavení (chybějící) druhé instance vybavené instrumenty úplného soudního přezkumu (srov. např. usnesení ze dne 14. 12. 2006 sp. zn. III. ÚS 874/06). Nicméně nelze odhlédnout od skutečnosti, že takovou roli (do doby zahájení činnosti Nejvyššího správního soudu) v nevyhnutelných případech plnil [srov. k tomu např. nálezy ze dne 17. 5. 2001 sp. zn. IV. ÚS 393/2000 (N 76/22 SbNU 151) a zejména ze dne 27. 6. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 16/99 (N 96/22 SbNU 329)].

46. S ohledem na předmět řízení ústavních stížností ve volebních věcech (viz k tomu sub 22 až 24) není úkolem Ústavního soudu podávat obecný (podústavní) výklad příslušných ustanovení zákona o volbách do zastupitelstev v obcích. Na druhou stranu nemůže pominout fakt, že je zde objektivní rozpor ve volební judikatuře v předestřené otázce (srov. sub 44) a že řízení v těchto věcech je jednoinstančním. Rozhodnutí obecného soudu nezavazuje jiný soud v jiné, byť právně a skutkově totožné věci, proto stěžovateli nyní uplatněná námitka jiného právního názoru v takové věci má proto charakter jakékoliv jiné námítky, s níž jsou obecné soudy povinny se v přezkoumatelné míře vypořádat, přičemž Ústavní soud není povolán posuzovat jiné rozhodnutí než to, které bylo ústavní stížností napadeno (srov. usnesení ze dne 23. 1. 2014 sp. zn. III. ÚS 1900/13 (U 1/72 SbNU 557). Nepřísluší mu proto přímo hodnotit, které z diformních rozhodnutí je po právu. Taková situace ovšem může vést ke stavu právní nejistoty v rozporu s čl. 1 odst. 1 Ústavy (princip právního státu) a narušovat rovněž pravidla svobodné soutěže politických stran a sil (čl. 5 a čl. 102 odst. 1 Ústavy, čl. 21 odst. 1, 3 a 4 a čl. 22 Listiny). Vzhledem k tomu, že nelze v soustavě jednoinstančního rozhodování volebních věcí krajskými soudy vyloučit rozdílné právní názory a stěžovatelé v posuzované věci obsáhle namítají zásah do svých ústavně zaručených práv (viz sub 1), bylo třeba v této věci rozhodnout meritorně, byť obecně nelze přisvědčit názoru, že existuje univerzální (subjektivní) právo na jednotnost judikatury [viz např. nálezy ze dne 29. 5. 1997 sp. zn. III. ÚS 31/97 (N 66/8 SbNU 149)], nicméně stát jsa vázán preskriptivním charakterem čl. 1 odst. 1 Ústavy je povinen činit kroky k tomu, aby se tak nedělo ke škodě základních práv a svobod. To vyplývá i z rozhodování Evropského soudu pro lidská práva, pro který požadavek právní jistoty obvykle nezahrnuje právo na ustálenou judikaturu (viz např. rozhodnutí ve věci *Blücher proti České republice* ze dne 11. 1. 2005 č. 58580/00, nebo *Unédic proti Francii* ze dne 18. 12. 2008 č. 20153/04), což našlo svůj odraz i v usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2013 sp. zn. II. ÚS 4809/12. Ústavní soud v této věci dospěl k závěru, že uvedené rozdíly v judikatuře volebních soudů jsou tak závažné, že i když v posuzované věci namítané porušení Ústavní soud neshledává, může (i s využitím tzv. objektivní

funkce ústavní stížnosti) zjednat žádoucí a ústavně konformní výklad příslušných ustanovení zákona o volbách do zastupitelstev obcí, neboť – jak bylo právě výše ukázáno – tento výklad má i ústavněprávní přesah.

47. Ústavní soud také nemohl odhlédnout od faktu, že usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 11. 2014 č. j. 40 A 18/2014-39, řazené do tzv. druhé linie v rozhodování volebních soudů v těchto věcech (srov. sub 44), bylo předmětem rozhodování Ústavního soudu, konkrétně jeho usnesení ze dne 19. 5. 2015 sp. zn. III. ÚS 99/15. Závěry v něm uvedené jsou však pro nyní přezkoumávanou věc použitelné jen částečně. S tím pak souvisí to, že Ústavní soud v odkazované věci neměl (ještě) za nutné sjednocovat rozhodovací praxi volebních soudů, protože tehdy (na rozdíl od nynější věci) šlo o odlišnost i v zásadních skutkových okolnostech, neboť byly posuzovány hlasy odevzdané pro zemřelého kandidáta, nikoli pro kandidáta, který (stejně jako jeho kandidující volební strana) nesplnil shora uvedené podmínky volitelnosti ve dnech voleb. Posuzovala se tam skutečnost, která objektivně nemohla být jak zemřelým kandidátem, tak ani volební stranou, za kterou kandidoval, ovlivněna (*vis maior*). Proto v nyní posuzované věci je třeba pouze na tuto okolnost odkázat, stejně jako na to, že „volba“ zemřelého kandidáta je v zákonodárství a judikatuře různých států (např. Spojené státy americké, Indie, komunální volby v SRN, Polsko, Chorvatsko) posuzována s různými následky, dokonce i tehdy, nejde-li o naplnění zásad poměrného zastoupení, nýbrž i o většinový systém (v podmínkách České republiky lze odkázat jen na § 76 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Proto je tato otázka stále otevřena pro výslovné řešení zákonodárcem, a to zejména pro celou řadu odlišností, kterou má uplatnění zásad poměrného zastoupení při volbách do obecních zastupitelstev (institucionální rámce voleb), neboť právě tam se může díky způsobu počítání hlasů pro volební stranu smrt jejího kandidáta projevit. Stojí-li dosud z těchto důvodů judikatura obecních soudů na stanovisku, které by se dalo vyjádřit tak, že zemřelého kandidáta lze volit, nikoli však zvolit (viz ale § 56 – minimální počet členů zastupitelstva a tím i volitelných kandidátů), nelze proti tomu mít v obecné rovině námitek, byť by bylo namísto výslovně tyto situace upravit zákonem.

48. V nyní posuzované věci jsou skutkové okolnosti zcela odlišné. Ústavní soud zdůrazňuje, že 2. stěžovatelka, i přes to, že věděla, či minimálně měla vědět, že někteří její kandidáti nesplňují podmínky volitelnosti pro volby do zastupitelstva města Hostivice, tyto kandidáty neodvolala, přestože tito v rozporu se svým prohlášením neodstranili překážku bránící jim ve výkonu volebního práva, tj. neprovedli ohlášení změny trvalého bydliště na území města Hostivice. Žádný z uvedených kandidátů (srov. sub 42) se rovněž vlastní kandidatury nevzdal. Je sice pravdou, že tím 2. stěžovatelka (jakožto volební strana) ani předmětní kandidáti neporušili žádnou povinnost výslovně stanovenou zákonem o volbách do zastupitelstev obcí, navíc se mohla (být ne zcela případně odvolávat na jinou linii judikatury – viz sub 44 a 47, takže do sjednocení judikatury nebude vždy odvolání se na maximum o těžení z nepoctivosti – *nemo turpitudinem suam allegare potest* vždy namísto), nicméně Ústavní soud shledává, že se 2. stěžovatelka, resp. sub 40 uvedení kandidáti, dopustili tzv. volební chyby, či spíše pochybení, nikoli volebního deliktu. V případě, že by měly být zohledněny též hlasy pro kandidáty, kteří z důvodu nesplnění podmínek volitelnosti nemohli mandát vůbec získat (bez ohledu na výsledek voleb), těžila by 2. stěžovatelka, která na kandidátní listině takové kandidáty uvedla, a následně zákonem stanoveným postupem neodvolala (přestože jí zákon o volbách do zastupitelstev obcí takovou možnost skýtá), z toho, že se

pokusila získávat na své konto i hlasy voličů prostřednictvím nevolitelných kandidátů. Jak případně uvedl krajský soud, toto pochybení pak musí být přičteno k tíži nejen takovému kandidátovi, ale i volební straně, na jejíž kandidátní listině kandiduje osoba, která nemá pasivní volební právo (sc. nesplňuje podmínky volitelnosti), neboť to je právě tato volební strana, která vznik této situace dopustila, resp. tolerovala, a zároveň může po registraci kandidátní listiny takovou osobu odvolat. Lze pak uvést jako *argumentum reductionis ad absurdum*, že by pak např. jednomu kandidátovi stačilo „naplnit“ svou kandidátku záměrně kandidáty nesplňujícími podmínky volitelnosti, a to pouze za tím účelem, aby získal hlasy pro „svou“ volební stranu, čímž by tyto hlasy fiktivně získal jen pro sebe.

49. Z toho plyne, že zjištění výsledku voleb podle § 45 zákona o volbách do zastupitelstev obcí, které by vycházelo též z hlasů získaných kandidáty, kteří v rozhodné době nesplňovali podmínky volitelnosti, pak nelze v nastíněné optice považovat za souladné s ústavněprávními kautelami zakotvenými v čl. 5 a čl. 102 odst. 1 Ústavy a v čl. 21 odst. 1, 3 a 4 a čl. 22 Listiny, zejména s požadavkem na rovnost podmínek k přístupu k voleným funkcím, jelikož uvedený postup by mohl způsobit zkreslení výsledků voleb, získá-li kandidát, nesplňující podmínky volitelnosti pro svou volební stranu (srov. § 49 zákona o volbách do zastupitelstev obcí), alespoň jeden hlas, a tato skutečnost má dopad na přidělení mandátů v zastupitelstvu obce. Třeba dodat, že se to týká i čl. 21 odst. 3 Listiny, neboť volič hlasující podle § 34 odst. 4 zákona o volbách do zastupitelstev v obcích pro takovou kandidátku, popř. v rámci tzv. panašování podle § 34 odst. 3 téhož volebního zákona pro takového „kandidáta“, by měl fakticky daleko větší počet hlasů (a tím i váhu hlasu), než mu ve skutečnosti přísluší. Jak správně dovodil krajský soud, uvedený postup by totiž vedl ke znevýhodnění volebních stran, které si při nominaci kandidátů počínaly obezřetně a poctivě, a na svých kandidátních listinách uvedly jen osoby, které splnily podmínky volitelnosti ve dnech voleb, byť třeba nesehnaly dostatek kandidátů k zaplnění celé kandidátní listiny.

50. Uvedené plně koresponduje s faktem, že podle Ústavního soudu (srov. též usnesení ze dne 19. 5. 2015 sp. zn. III. ÚS 99/15) je systém voleb do zastupitelstev obcí založen na principu poměrného zastoupení, kdy pro jeho výsledek je jednoznačně určující celkový počet hlasů odevzdaných pro jednotlivé volební strany. V těchto volbách má totiž volič (až) tolik hlasů, kolik je voleno členů zastupitelstva (§ 34 odst. 2 zákona o volbách do zastupitelstev obcí), nicméně i tehdy, odevzdá-li je nikoliv volební straně způsobem předpokládaným § 34 odst. 4 zákona o volbách do zastupitelstev obcí, nýbrž přímo osobám jednotlivých kandidátů (§ 34 odst. 3 a 4 zákona o volbách do zastupitelstev obcí), sčítá se vždy nejprve celkový počet hlasů – tedy jak hlasy odevzdané pro jednotlivé volební strany, tak také pro jednotlivé kandidáty (§ 40 odst. 4 zákona o volbách do zastupitelstev obcí). Z takto zjištěného počtu hlasů se poté určí počet mandátů pro jednotlivé volební strany (§ 45 odst. 1 a 2 zákona o volbách do zastupitelstev obcí) a teprve následně se zjišťuje, zda byly splněny zákonné podmínky pro to, aby se přihlédlo k počtu hlasů udělených jednotlivým kandidátům tak, aby se změnilo pořadí na kandidátní listině (§ 45 odst. 4 zákon o volbách do zastupitelstev obcí). Pro rozdělení mandátů mezi volební strany, které postoupily do skrutinia, je pak rozhodný celkový počet hlasů (*nota bene* pouze platných) získaných kandidáty uvedenými na kandidátní listině dané volební strany (§ 45 odst. 1 poslední věta zákona o volbách do zastupitelstev obcí).

51. Na základě výše uvedeného Ústavní soud shledává, že z hlediska dodržení principu poměrného zastoupení je určující, aby volební straně byl zhodnocen pouze takový počet hlasů, který získali její kandidáti, kteří splňují podmínky volitelnosti podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí. Proto při zodpovězení otázky, jak má být při zjišťování výsledků voleb naloženo s hlasy získanými kandidáty, kteří ke dni voleb nesplňovali podmínky volitelnosti, Ústavní soud uzavírá, že ústavně konformní (čl. 102 odst. 1 Ústavy a čl. 21 odst. 4 Listiny) je takový postup volebních orgánů, že s hlasy získanými kandidáty nesplňujícími podmínky volitelnosti je třeba naložit shodně jako s hlasy získanými kandidáty, kteří byli volební stranou odvoláni nebo kteří se své kandidatury vzdali. V obou případech jde totiž o hlasy získané kandidáty, kteří se nemohou stát členem zastupitelstva obce (srov. § 5 odst. 1 zákona o volbách do zastupitelstev obcí). Ustanovení § 24 odst. 5 věta první zákona o volbách do zastupitelstev obcí pak stanoví: *„Bylo-li prohlášení o vzdání se kandidatury nebo odvolání kandidáta učiněno po registraci kandidátní listiny, zůstávají údaje o kandidátu na kandidátní listině, avšak při zjišťování výsledku voleb do zastupitelstva obce se k hlasům pro něj odevzdaným nepřihlíží; zároveň se snižuje počet kandidátů příslušné volební strany (§ 45 odst. 1 a 4).“* Ustanovení § 40 odst. 5 písm. d) zákona o volbách do zastupitelstev obcí stanoví: *„Okrsková volební komise po posouzení hlasovacího lístku (§ 41) započte platný hlas pro kandidáta takto: [...] ke kandidátům, kteří se kandidatury vzdali nebo byli odvoláni podle § 24, a k hlasům pro ně odevzdaným se nepřihlíží.“* Proto Ústavní soud činí závěr, že při zjišťování výsledků voleb ve volbách do zastupitelstev obcí se k hlasům získanými kandidáty, kteří ke dni voleb nesplňovali podmínky volitelnosti, nepřihlíží. Důsledkem tohoto závěru z hlediska volebnětechnického je to, že současně je třeba o takovéto kandidáty snížit počet kandidátů příslušné volební strany a přizpůsobit této skutečnosti první kroky okrskové volební komise při sčítání hlasů. Ústavní soud si je vědom možných komplikací, s tímto závěrem a zjišťováním pouze „platných“ hlasů pro „volitelné“ kandidáty spojených. Současně však předpokládá, že po zaujetí ústavně konformního výkladu uvedených ustanovení volebního zákona již počet pokusů takto získat (nyní již nepoctivě) hlasy či mandáty navíc nebude významný, zejména bude-li na to náležitě reagovat i volební zákonodárce.

52. Dospěl-li tedy krajský soud v nyní přezkoumávané věci k závěru, že při zjišťování výsledků voleb nelze přihlížet k shora uvedeným kandidátům (srov. sub 40) 2. stěžovatelky, kteří ke dni konání voleb neměli na území města Hostivice hlášený trvalý pobyt, ani k hlasům, které byly pro tyto kandidáty odevzdány, tak jeho právní názor je souladný s požadavky na řádně prováděné volby [viz sub 49, k tomu též čl. 25 písm. b) Paktu], a Ústavní soud nespatřuje důvod ke zrušení napadeného usnesení z tohoto stěžovateli namítaného důvodu.

53. Ústavní soud rekapituluje, že krajský soud následně po právním posouzení věci přikročil k přepočítání odevzdaných hlasů ve všech pěti volebních okrscích volebního obvodu Hostivice, odevzdaných pro jednotlivé volební strany a jejich kandidáty. Následně v napadeném usnesení přehledně formou textu a souvisejících tabulek (srov. body 42 až 46 napadeného usnesení) odůvodnil závěr, že 2. stěžovatelce nepřipadl žádný mandát, přičemž naopak o jeden mandát navíc oproti vyhlášeným výsledkům voleb připadl volební straně č. 3 Středočeši2012.cz, přičemž dovedl, že došlo k hrubému ovlivnění výsledků volby kandidáta, a rozhodl tak, jak je uvedeno sub 4. Krajský soud pak rozhodl zcela také v souladu s názorem Nejvyššího správního soudu vyjádřeném v jeho usnesení č. j. Vol 58/2017-187, že rozhodne-li soud o neplatnosti volby kandidáta, a vyhlásí za zvoleného toho, kdo byl řádně zvolen (§ 90 odst. 1 a 4 s. ř. s.), rozhodne

zároveň o změně v pořadí náhradníků, pokud k ní došlo. Na výše nastíněném procesním postupu krajského soudu a na z něj vyplývajících právních závěrech neshledal Ústavní soud žádné ústavně relevantní vybočení z výkladových pravidel, které by odůvodňovalo jeho případný kasační zásah. Krajský soud své závěry v odůvodnění napadeného usnesení řádně, jasně, rozumně a logicky odůvodnil [viz náleží Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2012 sp. zn. IV. ÚS 3441/11 (N 61/64 SbNU 723)].

V.d)

Návrh na zrušení části § 90 odst. 2 a § 90 odst. 3 s. ř. s.

54. Stěžovatelé svou ústavní stížnost spojili podle § 74 zákona o Ústavním soudu s návrhem na zrušení částí ustanovení § 90 odst. 2 s. ř. s., a to ve slovech „o návrhu na neplatnost voleb nebo na neplatnost hlasování“ a „V řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta jsou účastníky navrhovatel, příslušný volební orgán a ten, jehož volba byla napadena.“ a navrhují také zrušení § 90 odst. 3 s. ř. s., a to dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.

55. Ústavní soud podrobil napadená ustanovení (jejich části) ústavněprávnímu přezkumu, přičemž shledal, že návrh na jejich zrušení je zjevně neopodstatněný a neshledal tak důvod pro postup podle § 78 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

56. K návrhu na zrušení výše uvedených částí § 90 odst. 2 s. ř. s. Ústavní soud předně konstatuje, že výklad tohoto ustanovení již provedl částečně v části IV tohoto nálezu a dále pak sub 31 až 33, na což pro úplnost odkazuje. Nadto Ústavní soud doplňuje, že předmětné ustanovení je třeba ústavně konformně vykládat (obdobně, jak to učinil Nejvyšší správní soud v jeho usnesení č. j. Vol 58/2017-187) tak, že i v případě návrhu na neplatnost volby kandidáta nelze opomenout objektivní kontrolu řádného průběhu a správnosti výsledků voleb. Již v usnesení ze dne 19. 10. 2004 sp. zn. II. ÚS 540/02 (U 51/35 SbNU 603) k tomu Ústavní soud poznamenal, že smyslem soudního přezkumu voleb není bez dalšího toliko ochrana subjektivního volebního práva (viz k tomu též sub 20 až 22), nýbrž především zajištění objektivnosti výsledku volby, na jehož zachování může mít případné porušení individuálního subjektivního volebního práva voliče vliv, nicméně takový závěr je vždy třeba korigovat celkovým dopadem porušení subjektivního práva na objektivní výsledek volby. Předmětem přezkumu soudu v řízeních o tzv. volební stížnosti je otázka protizákonnosti a intenzity této nezákonnosti (způsob porušení volebního zákona a jeho dopad na volební výsledek), tedy ochrana objektivního volebního práva, nikoliv *prima facie* ochrana subjektivního volebního práva jednotlivce. Rigoróznost této podmínky byla ještě podtržena dalším zpřísněním podmínek pro konstatování neplatnosti voleb, hlasování či zvolení v důsledku novelizace volebních zákonů provedené zákonem č. 322/2016 Sb., kterým se mění volební zákony a další související zákony, ve kterých se v příslušných ustanoveních nahradila slova „mohl ovlivnit“ nahrazují slovy „hrubě ovlivnil“.

57. Ustanovení soudního řádu správního, vymezující účastníky řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta, proto nelze vykládat mechanicky. V počáteční fázi řízení je bezesporu úkolem navrhovatele, aby vymezil konkrétní kandidáty, jejichž zvolení, s ohledem na tvrzenou protizákonnost, zpochybňuje, přičemž není vyloučeno napadení volby všech zvolených kandidátů, případně i jejich náhradníků (srov. např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2008

č. j. Vol 66/2006-105, publ. pod č. 948/2006 Sb. NSS). V průběhu řízení však soud může zjistit určité okolnosti nasvědčující tomu, že tvrzeným porušením zákona mohla být ovlivněna volba i jiných kandidátů než těch, které navrhovatel výslovně označil. Zde se nabízejí dvě alternativy dalšího postupu. Za prvé, soud by mohl konstatovat, že je striktně vázán petitum volební stížnosti, a v případě, kdy navrhovatelem tvrzené a v řízení prokázané skutečnosti ovlivnily volbu jiných kandidátů než těch, které navrhovatel výslovně označil, návrh zamítnout. Takový postup však v žádném případě neodpovídá požadavku na efektivní soudní přezkum voleb, který vyplývá jak z ústavního pořádku (čl. 4 Ústavy, čl. 36 Listiny), tak z judikatury Evropského soudu pro lidská práva k čl. 3 Dodatkového protokolu k Úmluvě (srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 4. 2010 ve věci *Namat Aliyev proti Ázerbájdžánu* č. 18705/06). Takový postup by současně kladl na navrhovatele, který namítá vady při zjišťování výsledků voleb příslušnými volebními orgány, nesplnitelné břemeno, neboť v době podání návrhu nemá a nemůže mít povědomí o tom, jak se tvrzená vada celkově promítla do volby kandidátů a jejich pořadí. Zbývá tak druhá možnost, tedy pravomoc soudu na základě potvrzených vad volebního procesu, vyslovit neplatnost volby i těch kandidátů, které navrhovatel ve volební stížnosti výslovně neoznačil. V takovém případě by však bylo nemyslitelné, aby tito kandidáti neměli možnost účastnit se řízení a vyjádřit se ke všem skutečnostem a provedeným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny). Taková situace však v nyní přezkoumávané věci nenastala. Přesto je nutné ústavně konformně vyložit § 90 odst. 2 s. ř. s. v části, týkající se návrhu na neplatnost volby kandidáta, tak, že v řízení o návrhu na neplatnost volby kandidáta jsou účastníky navrhovatel, příslušný volební orgán, ten, jehož volba byla napadena, a dále též další kandidáti, ohledně kterých soud zjistí, že by výsledkem řízení mohlo být vyslovení neplatnosti jejich zvolení. Vzhledem k uvedenému ústavně konformnímu výkladu předmětných částí § 90 odst. 2 s. ř. s. tak Ústavní soud tvrzenou neústavnost částí § 90 odst. 2 s. ř. s. neshledal.

58. K návrhu na zrušení § 90 odst. 3 s. ř. s. Ústavní soud konstatuje, že toto ustanovení je v aplikační praxi jak volebních soudů, tak samotného Ústavního soudu (srov. např. nejnověji náleze ze dne 27. 3. 2019 sp. zn. III. ÚS 35/19) bez problémů aplikováno, a jak volební soudy, tak Ústavní soud nemá o jeho ústavnosti pochyb. Pro úplnost však Ústavní soud shledává (obdobně jako v nálezu ze dne 27. 3. 2019 sp. zn. III. ÚS 35/19), že předmětné ustanovení je třeba ústavně konformně vykládat tak, že v soudním řádu správním není pro řízení o návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta výslovně stanovena koncentrace řízení ve vztahu k důkazním návrhům. Stanovení lhůty k rozhodnutí o návrzích na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta a její smysl však má jistý význam i pro tyto návrhy. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu. Zákonodárce může a musí při vymezení „stanoveného postupu“ určit bližší podmínky poskytování soudní ochrany (čl. 36 odst. 4 Listiny). Účelem právní úpravy, týkající se soudního řízení, je zajistit řádný chod spravedlnosti a zejména respektování právní jistoty, která je jedním ze základních prvků výsadního postavení práva. Uplatněná omezení a výklad však nesmějí omezit přístup jednotlivce k soudům takovým způsobem, nebo v takové míře, že by uvedené právo bylo zasaženo v samé své podstatě [viz náleze ze dne 25. 8. 2005 sp. zn. IV. ÚS 281/04 (N 165/38 SbNU 319)]. Součástí práva na soudní ochranu je rovněž možnost navrhnout důkazy a povinnost soudu se s důkazními návrhy vypořádat, a to buď tak, že důkaznímu návrhu vyhoví, nebo vysvětlí, proč mu nevyhověl. Zákonem, který zakotvuje stanovený postup pro domáhání se svého práva před soudem, je možno upravit též podávání důkazních návrhů. Ústavní soud

akceptuje, že úpravu, týkající se důkazních návrhů, je výkladem možno dovodit i z § 90 odst. 3 s. ř. s., upravujícího lhůtu pro vydání rozhodnutí.

59. Ústavní soud dospěl k závěru, že zakotvení lhůty pro rozhodnutí o předmětném návrhu, spojený se specifiky volebního soudnictví, umožňuje soudu zamítnout provedení důkazního návrhu, který byl uplatněn po lhůtě pro podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta, a u něhož nic nebránilo jeho uplatnění v této lhůtě, s odůvodněním, že z důvodu provedení takového důkazu by soud překročil lhůtu, jež má k rozhodnutí. Právo na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) v takovém případě nemůže být porušeno, jelikož důkazní návrh mohl být uplatněn ve lhůtě pro podání návrhu. Není přitom třeba poskytovat ochranu procesnímu postupu navrhovatele, který s uplatněním důkazních návrhů z rozličných důvodů vyčkává, mohl-li takový návrh uplatnit ve lhůtě pro podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta. Naopak převáží zájem na tom, aby řízení o návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta proběhlo rychle, s ohledem na dopad takového řízení na fungování zastupitelstva a potažmo s ohledem na ústavně zaručené právo na samosprávu územních samosprávných celků (čl. 8 Ústavy).

60. Zároveň Ústavní soud trvá na tom (srov. již zmíněný nálezn sp. zn. III. ÚS 35/19, od jehož závěrů nebyl důvod se odchýlit, a které je pouze třeba připomenout), že nevyhovění důkaznímu návrhu pro jeho uplatnění po lhůtě k podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta je možné jen u takového důkazního návrhu směřujícího k důkazu, jehož provedení by vedlo k překročení pořádkové lhůty stanovené pro rozhodnutí. Není tak možno odůvodnit zamítnutí důkazního návrhu jen tím, že byl uplatněn po uplynutí lhůty pro podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta, byť v ní uplatněn být mohl, ale musí být současně splněno, že jeho provedením by soud nedodržel lhůtu k rozhodnutí. Jinými slovy, ty důkazní návrhy, které navrhovatel mohl uplatnit ve lhůtě pro podání svého návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta, ale neučinil tak, nebude možno zamítnout jen z důvodu jejich uplatnění po lhůtě pro podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta, když by provedení navržených důkazů nevedlo k překročení lhůty k rozhodnutí podle § 90 odst. 3 s. ř. s. Jelikož je naznačené omezení důkazních návrhů odůvodněno zájmem na zachování lhůty pro rozhodnutí (a zájem na rychlosti řízení o návrzích o neplatnosti voleb či hlasování či volby kandidáta), a právě jen jím, není možno akceptovat širší omezení důkazních návrhů, než zájem na zachování lhůty k rozhodnutí nutně vyžaduje.

61. Ústavní soud má dále za vhodné vyslovit, že je ve vlastním zájmu navrhovatele, aby již v samotném návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta uvedl všechny důkazní návrhy ke skutkovým tvrzením v návrhu, které může nabídnout. Je třeba si uvědomit, že jednání o návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta není třeba nařizovat (§ 90 odst. 3 s. ř. s.), a soud rozhoduje, které z navržených důkazů provede (§ 52 odst. 1 s. ř. s.). Jednání se nebude konat např. též tehdy, vyhodnotí-li soud, že nevyhoví žádnému z důkazních návrhů uplatněných v návrhu na neplatnost hlasování či voleb či volby kandidáta (např. proto, že skutková tvrzení, k nimž se důkazní návrhy vztahují, jsou pro věc irelevantní), jak to bylo ostatně i v nyní posuzované věci. O případech, kdy v návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta nebude ve lhůtě pro jeho podání uplatněn žádný důkazní návrh, ani nemluvě. Uplatní-li navrhovatel až posléze dříve nezmíněný důkazní návrh, který nebyl, ale mohl být učiněn ve lhůtě pro podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta,

ke skutkové okolnosti relevantní, např. svědecké výpovědi, kterou nelze provést jinak než při jednání, bude namíste zkoumat též to, zda je možno navržený důkaz provést tak, aby byla dodržena lhůta pro rozhodnutí. Lze přitom vyjít z toho, že dodatečně uplatněný důkazní návrh musí soud nejprve posoudit z toho hlediska, zda by provedení navrženého důkazu mělo pro věc význam, poté případně nařizovat jednání a nechat účastníkům přiměřený čas na přípravu k němu (nemusí jít ale o lhůtu celých deseti dní, srov. § 49 odst. 1 s. ř. s., jelikož jde o řízení, v němž je třeba rozhodnout ve lhůtě počítané na dny), určitý čas si vyžádá samotné doručování, neboť účastníků řízení je zpravidla větší okruh a u ne všech se dá předpokládat zřízení datové schránky, tj. některým z nich bude třeba doručovat poštou se všemi časovými nároky s tím spojenými. I samotná lhůta dvaceti dnů pro rozhodnutí po soudech vyžaduje značné úsilí, a to při vědomí, že v souvislosti s volbami správní soudy v jeden okamžik mohou obdržet i několik desítek návrhů. Nebylo-li jednání nařízeno již dříve s ohledem na důkazní návrhy uplatněné ve lhůtě pro podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta, považuje Ústavní soud za prakticky vyloučené, aby soud stihl nařídit a uskutečnit jednání ve lhůtě podle § 90 odst. 3 s. ř. s. pro dodatečný důkazní návrh uplatněný 10 dnů či méně před koncem lhůty pro rozhodnutí. Shrnout a ústavně konformně vyložit předmětné ustanovení tedy lze tak, že nařídí-li soud jednání o návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta, nelze zamítnout pro jejich podání po lhůtě pro podání návrhu na neplatnost voleb či hlasování či volby kandidáta ty důkazní návrhy, které bylo na tomto jednání možno provést (např. listinné důkazy, u nichž nejpozději u jednání navrhovatel listiny předložil, či výslech svědků, které sám navrhovatel k jednání přivedl). Tvrzenou neústavnost § 90 odst. 3 s. ř. s. tak Ústavní soud neshledal.

VI. Závěr

62. Na základě toho, co bylo výše uvedeno, tak Ústavní soud ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl v části, ve které směřuje proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2018 č. j. 54 A 118/2018-50. Tím byl vypořádán i dodatečně učiněný návrh na rozšíření petitu ústavní stížnosti ze dne 25. 6. 2019 (viz sub 12 a 13), aniž bylo třeba posuzovat jeho opodstatněnost, popř. včasnost jeho podání, když samotná ústavní stížnost směřovala nikoli proti tzv. jinému zásahu veřejné moci, nýbrž proti pravomocnému rozhodnutí krajského soudu, navíc v řízení podle zvláštních pravidel volebního soudnictví. Námitka, směřující proti vyžádání stanoviska Českého statistického úřadu, pak byla vypořádána v bodech 37 a násl.

63. Ve zbývající části (akcesorický návrh) byla ústavní stížnost odmítnuta podle § 43 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 43 odst. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný. Ve vztahu k 3. stěžovateli (blíže sub 22) pak podle § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu byla ústavní stížnost odmítnuta jako návrh podaný někým zjevně neoprávněným.

64. Ústavní soud o ústavní stížnosti rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu). O žádosti stěžovatelů o přednostní projednání ústavní stížnosti (podle § 39 zákona o Ústavním soudu) samostatně nerozhodoval, jelikož ve věci rozhodl hned, jak to bylo s ohledem na obsáhlost argumentace stěžovatelů a vyžádaných podkladů možné.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. července 2019

Jaromír Jirsa
předseda senátu